

Geometrijske forme plisea u oblikovanju kolekcije odjeće

Paver, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:959369>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**



Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD
**GEOMETRIJSKE FORME PLISEA U OBLIKOVANJU KOLEKCIJE
ODJEĆE**

MARIJA PAVER

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET
Zavod za dizajn tekstila i odjeće

ZAVRŠNI RAD
**GEOMETRIJSKE FORME PLISEA U OBLIKOVANJU KOLEKCIJE
ODJEĆE**

Mentor: Doc.dr.sc. IRENA ŠABARIĆ

MARIJA PAVER 10258/TMD.

Zagreb, rujan 2019.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
Textile and clothing design institute

FINAL THESIS
**GEOMETRICAL FORMS OF PLISE IN THE DESIGN OF A CLOTHING
COLLECTION**

Mentor: Doc.dr.sc. Irena Šabarić

Marija Paver 10258/TMD.

Zagreb, September 2019.

ZAHVALNICA

Na samom početku želim se zahvaliti mentorici: Doc.dr.sc. Ireni Šabarić,

što mi je omogućila zanimljiva predavanja iz kojih sam naučila puno više o odjeći, njihovim nazivima, porijeklu, razvila crtačke sposobnosti anatomije ljudskog tijela i dr. Te samim time dovela do toga da izaberem nju kao mentoricu, prikažem u ovom završnom radu što sam sve naučila i koliko još toga mogu i budem naučila svojim danjim razvijanjem i željom za napretkom.

Hvala.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Modul: Modni dizajn

Broj stranica: 49

Broj slika: 38

Broj literaturnih izvora: 13

Članovi povjerenstva:

1. Izv.prof.mr.art. Jasminka Končić
2. Doc.dr.sc. Ksenija Doležal
3. Doc.dr.sc. Irena Šabarić
4. Izv.prof.art. Paulina Jazvić

Datum predaje i obrane rada: rujan, 2019.

SAŽETAK:

Tema ovog završnog rada bavi se oblikovanjem kolekcije odjeće na temelju inspiracije nabora. U istraživačkom dijelu rada, razrađuje se povijesno razdoblje nabora, ono što nabori predstavljaju i kakav utjecaj oni imaju još i danas. Odnos nabora na Istoku i Zapadu, modni dizajneri koji su bili inspirirani raznim materijalima i teksturama, te njihovo populariziranje nabora u suvremenom modnom svijetu. Na kraju rada nalazi se opis razvoja i fotografije skica, te konstrukcija i modeliranje odabranog modela iz kolekcije.

KLJUČNE RIJEČI: nabori, povijest, modni dizajn, suvremena moda, dizajneri, kultura

SUMMARY: The subject of this thesis revolves around shaping a fashion collections inspired by pleats. In the part of a research, the historical period of pleats is elaborated, what the pleats represent and which possible impact they still have today. The impact of the East and West, mention of a fashion designers who were inspired by various materials and textures, and how they popularized the crease in the contemporary fashion world. At the end of the work there is a description and photographs of sketches, as well as the construction and modeling of selected model from the collection.

KEY WORDS: pleats, history, fashion design, contemporary fashion, designers, culture

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. OBRADJE NA STRUKTURI MATERIJALA.....	4
3. SUVREMENE JAPANSKE TKANINE I NABORI.....	5
4. ULAZ JAPANSKIH DIZAJNERA U ZAPADNU KULTURU.....	7
5. ISSEY MIYAKE.....	7
6. MARIANO FORTUNY MADRAZO.....	9
7. NABORI DELPHOS HALJINE.....	9
8. NARODNA NOŠNJA HRVATSKE.....	12
9. NAGLASAK NA NABORIMA U ODREĐENIM PREDJELIMA HRVATSKE.....	15
10. OPĆENITO O KIMONU I NJEGOVOJ FORMI.....	17
11. KOLEKCIJA ODJEĆE INSPIRIRANA NABORIMA, JAPANSKOG KIMONA I GEOMETRIJSKIH FORMI.....	20
12. KONSTRUKCIJA I MODELIRANJE MODELA ŽENSKE BLUZE.....	29
13. ZAKLJUČAK.....	47
14. POPIS LITERATURE.....	48

1. UVOD

Nekoliko riječi o naborima i ranoj povijesti nabora.

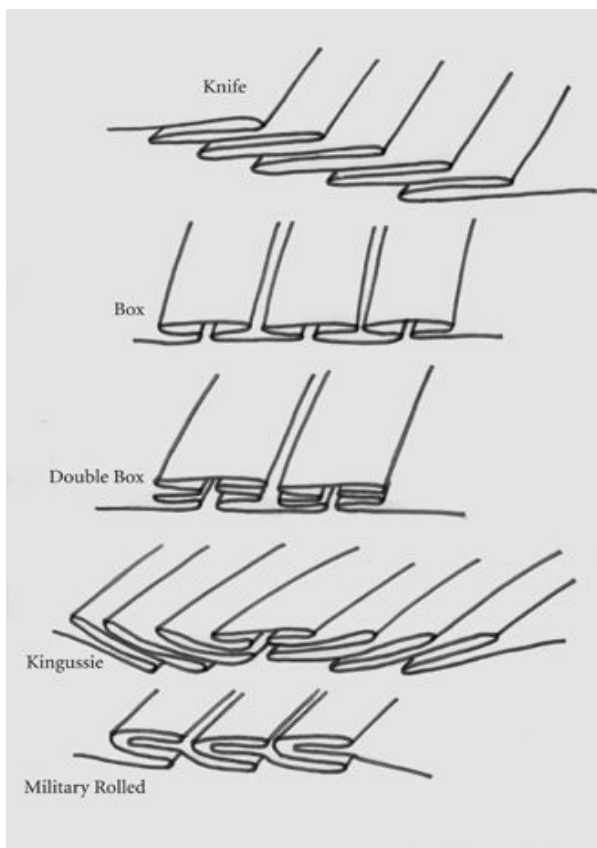
Plisiranje dolazi od francuske riječi "plisee" i označava nabor, a predstavlja izrađivanje uzdužnih nabora (faldi) na tkanini određenih širina i oblika [1].

Nabori su se tijekom cijele ljudske povijesti koristili za izradu posebnih odjevnih predmeta: s vrlo vidljivim, većinom vertikalnim naborima ili rebrastom strukturom. U modernim terminima, punina tekstila opisana je dubinom nabora. Pretpovijesni nalazi pokazuju različite tehnike za postizanje trodimenzionalnih struktura koje se preklapaju i prešaju već tkanom tkaninom, te mogu stvoriti strukture nalik na nabor [2]. U drevnom Egiptu pojavile su se haljine, čija je tkanina prije krojenja prošla posebnu proceduru za formiranje nabora. Plise je bio sastavni dio odjeće faraona i vladara. I to je, gotovo prirodno, prošlo od muške garderobe do ženske. Grci i Rimljani nosili su naboranu odjeću. Količina nabora na njihovoj odjeći odavala je njihov socijalni status. Što je čovjek bio bogatiji, imao je bogatije naboranu odjeću, jer je za veliki broj nabora trebalo kupiti i mnogo tkanine. Kroz stoljeća se odjeća mijenjala i s vremena na vrijeme plisirani materijal koristio bi se kao cijeli plisirani odjevni predmet ili kao modni detalj. Neki narodi su u svojoj tradiciji prihvatili plisiranje i prenosili ga s koljena na koljeno, kao što se i danas možemo diviti naborima škotskog kiltu, koji ne samo da je i dio narodne nošnje već je i statusni simbol. Prema boji i naborima na kiltu može se znati iz kojeg je škotskog klana osoba koja ga nosi te njegovo porijeklo [1].

Tu su još i azerbejdžanski argaligi te ruske suknje. Tehnologija izrade nabora u svakoj zemlji bila je različita. Negdje su se koristile igle, glačala, čekić, kamenčići, i dr., koji su se pritisnuli na nabore. Za fiksaciju se koristila želatina, glina, škrob i kasnije kemijske kompozicije. U srednjem vijeku, kao i u (ranoj) novovjekovnoj povijesti, nabori su bili moderni tekstilni proizvodi, plisirani rukom i prepravljeni glačanjem (poput harmonike) ili plisirani oblikom (poput parne kupole). Mnogi su materijali bili korišteni, te se koriste i dan danas: svila, vuna, lan, pamuk i umjetna vlakna (poliester). Ako se koristi vuna, tekstil bi trebao biti krep (franc. crêpe, prema lat. crispus: kovrčav. Tkanina zrnate, smežurane ili naborane površine). U narodnoj nošnji, u cijelom svijetu su izrađeni plisirani tekstili. Tehnika koja se danas koristi u Guizhou (Kina) može poslužiti kao primjer: duga tamnoplava tkanina obojena indigom i tretirana pastom od riže fiksirana je žicama oko velikog drvenog spremnika za vodu. Izrađuju se jedna po jedna rukom s dugom iglom. Na kraju, nabrani tekstil obložen je pastom od riže ili bletilla striata (vrsta orhideje koja prirodno raste na području Japana, Koreje, otočja Ryukyu, Mjanmara i Kine) za držanje nabora [2].

Tekstil pripada najosjetljivijim nalazima u arheologiji i čuva se samo u posebnim uvjetima: u vlažnim slojevima, kao što su staništa kamenog doba, u rudnicima soli kao Hallstatt (Austrija) ili zbog oksidacije metala u grobovima. Suhi uvjeti za očuvanje tekstila dostupni su u pustinjama. Istraživanje arheoloških tekstila postalo je sve važnije posljednjih godina; međunarodni projekti pokazali su potencijal ove teme [2].

Nabori su naborani na komadu tkanine. Prema Treptowu, "tkanine su modne sirovine". Kroz njih se ideje pretvaraju u proizvode za oblikovanje odjeće. Dior je rekao: "Tkanine ne samo da izražavaju san dizajnera, već i stimuliraju". Povezani izrazi imaju razlike u odnosu na jezik. Karakteristika nabora, tekstura, jedan je od bitnih elemenata dizajna čija su načela važni estetski alati i sredstva pomoću kojih dizajneri mogu suptilno, prilagoditi reflektore i učinke na odjeću. Ovdje je riječ o ručnim i polu industrijskim tehnikama. Uzorci se kreću od jednostavnih do složenih. Inspiracija i utjecaji potječu iz povijesti i tradicije. "Mnogi dizajneri biraju tkanine prije stvaranja komada ili kolekcija". Oni vole biti inspirirani teksturama i rukovanjem materijalima, a zatim potražiti nešto što je savršeno prikladno za njihov dizajn. Tkanina se bira kompatibilnošću s parametrima kao što su: sezona, željene linije, siluete i prosječna cijena za ciljano tržište i boja. Boja se može prilagoditi u kasnijoj fazi, ali tekstura i druga svojstva ostaju konstantna [1].



Sl. 1: Različiti simetrični plisirani nabori

Ovisno o obliku uređaja za plisiranje postoje različiti oblici nabora:

- jednostrani lijevi ili desni (dobivani slaganjem preko noža)
- dvostrani u obliku ruže
- nabori u obliku kutije (stojeći) i slično.

Primjerci nekih vrsta nabora

Nabori pripadaju području mode i odjeće, s obzirom na dizajn, načela i njihovu primjenu. Talent dizajnera leži u korištenju tih alata u jednostavnim kombinacijama koje potiču potrošnju. Jones navodi devet načela dizajna: ponavljanje, ritam, gradaciju, zračenje, kontrast, sklad, ravnotežu, proporcije i tjelesnost. "Stvaranje je stvar miješanja elemenata na uzbudljiv novi način generiranja kombinacija i proizvoda". Elementi dizajna modne kreacije su silueta, linija, proporcija i tekstura. Silueta je opća kontura odjeće koja se mijenja prema kutu promatranja kao i pokretima tijela. Linija, korištena u beskrajnim varijacijama, u mnogim smjerovima, tvrda ili meka, promiče emocionalne, psihološke i estetske reakcije, naglašavajući ili prikrivajući značajke tijela. Omjer je način na koji osoba vizualno povezuje sve dijelove u cjelinu. Treptow navodi da odnos između tijela i odjeće nije samo vizualan, već i senzorski. Teksture su važne zbog tog faktora. Dizajner bi trebao biti upoznat sa svojstvima različite tkanine. Mnoge ideje mogu se prenijeti na papir ili računalni ekran, ali ako se ne odabere idealna tekstura (težina, dodir, sastav), željeni rezultat neće biti postignut. Što se tiče terminologije nabora i drugih, Wolff klasificira skupinu teksutra kao sustavno preklapanje, složeno zbog nabora, smockinga i uguravanja. On definira nabora kao izmjerene nabore na rubu komada tkanine gdje su osigurani šivanjem. Iza šavova, nabor je postao labaviji, nabori koji nastavljaju raspored postavljen na rubu. Nabori, Plissé (francuski) i Plissado (portugalski) smatraju se nizom malih nabora u velikom broju, na tkanini, obično proizvedeni strojem za presavijanje. Zahvaljujući djelovanju topline ili kemijskog procesa, učinak je očuvan. Termoplastična vlakna u sustavu određuju postojanost nabora. Kod prirodnih ili životinjskih vlakana, izvornog podrijetla, kao svila, preporuča se suho pranje, inače se učinak može djelomično ili potpuno izgubiti. To obično obavljaju specijalizirane tvrtke. Pregueado (portugalski), koji se također naziva naborom Plissé, odnosi se na manji broj nabora na tkanini, ručno napravljen, stabiliziran šivanjem, a ponekad i željeznim prešanjem. Nabori i njegove varijacije su karakteristike koje zaslužuju biti korištene, da se iskoriste i ekstrapoliraju. Kako bi se maksimalno iskoristio, važno je uzeti u obzir aspekte dizajna. Dior je rekao da su godinama nabori i nastaviti će biti točka visoke mode. Volio ih je jer su ženstveni, djelotvorni i daju pokret [3].

2. OBRADNE STRUKTURI MATERIJALA

Nabori mogu biti određenog tipa ili pak mogu biti kombinacija više njih. Plisirati se može ručno ili strojno. Ručno plisiranje pomoću kalupa provodi se na posebnim stolovima na koje se polože kalupi od papira. Ovisno o vrsti materijala koji se plisira i o obliku nabora koriste se posebne vrste papira različite debljine i hrapavosti. Što su nabori veći, papir za plisiranje mora biti deblji. Za tanke tkanine i pletivo koristi se samo donji papir. Ako su celulozni materijali impregnirani sa sredstvima za stabilizaciju dimenzija, tada se koristi samo gornji papir. U pripremi za plisiranje tkanina se složi i poravna tako da se materijal čvrsto priljubi uz kartonski kalup za plisiranje. Preko tkanine se po potrebi postavi papir za plisiranje, te se tkanina nalazi u sendviču između kartona i papira za plisiranje. Dužina papira iznosi od 2 do 20 metara. Plisirani kalup s uložnim vlažnim materijalom navije se na valjak, obloži papirom ili tkaninom kako kod kasnijeg parenja ne bi došlo do njegovog kvašenja. Slijedi parenje cijelog smotuljka u komorama za parenje [1].

Kod strojnog plisiranja, stvaranje nabora odvija se preklapanjem tkanine pomoću metalnog noža preko cijele širine tkanine. Naborana tkanina prolazi preko vrućeg metalnog valjka na kojeg se pritišće valjkom s pustanim oblogom. Budući da se samo pomoću noževa teško postižu odgovarajući nabori, s jedne ili češće obje strane materijala nalaze se specijalni papiri za plisiranje. Na taj način se podupire materijal zajedno s papirom prolazi između valjka. Papir pomaže da se na materijalu postigne odgovarajući pritisak i sjaj. Temperatura, pritisak i vrijeme pritiskanja ovisno o stroju se mogu podešavati. Kod novijih strojeva ovi parametri određuju se automatski [1].

Postoje strojevi za plisiranje različitih tipova:

- *sustav prešanja "preko noža"; vrlo stari postupak za dobivanje različitih uzoraka nabora*
- *sustav za plisiranje koji daje vertikalne nabore (1-5mm visine)*
- *sustav za plisiranje u obliku nabora harmonike koji daje uspravne nabore (5-50mm)*

3. SUVREMENE JAPANSKE TKANINE I NABORI

Koristeći tradiciju, prema McCartyju i McQuaidu, tekstil je među najstarijima i većini sveprisutnim umjetničkim oblicima. Oni integriraju života ljudi na bezbroj načina i mogu biti izrađeni od bilo kojeg materijala, oslobađanjem mašte i inspiracije. Suvremeni japanski tekstil, s nekim od najinkovitijih i najdinamičnijih artefakata koji se danas stvaraju, potvrđuju tu predanost. Tekstilna djelatnost obuhvaća prije svega umjetnost, dizajn interijera i modu. Mnogi umjetnici koriste tradicionalno tkanje i metode bojadisanja na prirodnim ili sintetskim materijalima, da bi se dobili ekskluzivni oblici koji su ravni ili oblikovani. Nasuprot tome, dizajneri tekstila surađuju s farmerima, tkalcima i proizvođačima, koristeći složene tehnologije i složene tehnike, završenih procesa i izvanrednih vizualnih efekata, nakon toga se industrijski reproduciraju. Njihov se tekstil koristi za stambene i poslovne interijere, modu i praktične aplikacije. Sva ta djela, međutim, prirodno su posljedica bogatih japanskih tradicija u Hrvatskoj. Predenje, bojenje, tkanje, završna obrada tkaninom. Tijekom svoje povijesti, Japanci su pokazali svoju veliku osjetljivost, privrženost i ljubav prema prirodi, te njezinoj ljepoti. Obožavanje i zajedništvo s duhom prirode, dolazi od šintoida Japanske autohtone religije. Zbog nedostataka prirodnih resursa, ovi ljudi imaju visoko poštovanje prema svim materijalima, prirodnim ili sintetskim. Sposobnost maksimiziranja ograničenih resursa i poštovanja inheretnih karakteristika svakog materijala duboko je ukorijenjena u japanskoj kulturi. Unatoč velikim tvornicama koje su tehnički moderne, automatizirane, većina njih su male i jednostavne. Mnoge od tih tvornica koristile su se za izradu kimona i druge odjeće, i postoje već generacijama. Svaka je specijalizirana za jednu tehniku – rezanje, kemijsko jetkanje npr. Tkanje na trnovitoj traci, plisiranje ili plutanje – ali ponosni su na uspjeh u razvoju jedinstvenih procesa ili teksture. Većina tih tekstila potječe od poliestera, te njegova proširenja koji nudi neograničene mogućnosti. Smatra se kao inferiorno vlakno za odjeću i namještaj, njegov je status bio uzdignut stalnim ponovnim otkrivanjem i budućnošću vizija. Te su tkanine oživljene prozaičnim teksturama na njegovoj površini, što je često korišten pristup u manjim stupnjevima oštećenja na plastici i staklu. Grijanje, parenje, iglanje, korozija kiseline, poliranje, podrezivanje, brijanje – s agresivnim tretmanima, izdržljivi materijali poput kamena, keramike ili stakla, pretvaraju poliestera u tkaninu koja izaziva našu viziju onoga što tekstil može biti. Sortirani nabori, nabrani nabori i teksture neizbrisivo su oblikovani u ove sintetičke tkanine, gdje termoplastična svojstva imaju toplinsku memoriju. Poliesterske tkanine imaju odličnu otpornost na toplinu, jer poliestera kao samo vlakno ima visoki toplinski otpor i toplinska izolacija je veća, ima visoku čvrstoću i mogućnost elastičnog oporavka. Njihove omiljene značajke su raznolike teksture japanske kulture, zbog svoje asimetrije i elegantne nesavršenosti, koja se nalazi u većini umjetničkih oblika.

Mnogi dizajneri sa sjedištem u Tokyu istaknuli su se u transformaciji svjetovnih materijala u tako zapanjujućoj poliesterskoj površini s velikom finoćom. Oni eskeprimentiraju s različitim vlaknima i završavaju procese u istraživanju fizičke karakteristike materijala, koje često daju nove interpretacije iz svog okruženja, ali njihova okolina je urbani krajolik. Tekstil odražava karakter njihove mahnitosti, svjetline, pokreta, navale gradskog života i energiju. U Japanu su posebno bogata tekstilna tradicija pretvorila u jednu od najinovativnijih industrija u Hrvatskoj. Tvornice s pet ili više generacija koje su postale stručnjaci u nekom aspektu proizvodnje kimona, sada razvijenih materijala i tehnologije koje značajno pridonose suvremenoj tekstilnoj kulturi. Drevne tehnike nisu zamijenjene, već su prilagođene i proširene [3].

Postoje tri načina izrade nabora:

- Ručni: ručna izrada uz pomoć glačala
- Strojni nabori: nabori nastaju prolaskom tkanine između dva paralelna, zagrijana valjka pri čemu je moguće birati i vrstu i širinu nabora ovisno o stroju.
- Poluindustrijski: u ovom procesu, tkanina se stavlja između dva sloja, kartona koji je presavijen u uzorke te se nakon slaganja zagrijava kako bi se formirali nabori.

"Inoue Pleats" je prva tvrtka koja je proizvodila nabore u Japanu. Tvrtke i dizajneri vole i cijene Issey Miyake-a, dizajnera koji je popularizirao nabore u suvremenom modnom svijetu. Fokus u ovom istraživanju ostaje u ručnim i ručno izrađenim naborima [3].

4. ULAZ JAPANSKIH DIZAJNERA U ZAPADNU KULTURU

Japonizam ili egzotizam na zapadu počeli su s japanskom umjetnošću koja se proširila na zapad u drugoj polovici 20. stoljeća. 19. stoljeće, nakon čega su japanski dizajneri preobrazili i revolucionirali modu u 20. stoljeću. Svi "japanski dizajneri" odlučili su ući na francusko tržište iz istog razloga, a to je da imaju lakši ulazak na međunarodnu modnu scenu. U pjesmi "Balada o Istoku i Zapadu" pjesnik Rudyard Kipling napisao je da Istok ne ispunjava Zapad, ali to radi Miyake. Japanski dizajneri donijeli su nešto novo na zapad, njihov uspjeh je bio u tome što su bili u stanju napraviti savršenu ravnotežu između japanske tradicije, kulturne baštine i moderne mode. Miyake je rekao: "Ne želim izraziti japansku kulturu. Uvijek sam želio biti između kulture" [4].

5. ISSEY MIYAKE

Issey Miyake rođen je u Hirošimi, u Japanu. Htio je prijeći na nešto kreativno i optimistično, te je odlučio krenuti putem svijeta mode i dizajna. Postao je avangardni modni dizajner sa svojom proizvodnom tehnološkom odjećom, te postao poznati kao Japanac koji je "osvojio" Zapad. Studirao je u obrazovnom centru School Of Chambre Syndicale De La Couture Parisienne, u Parizu. Radio je za Geoffreya Beenea u New Yorku [4].

- 1970. utemeljen je "Miyake Design Studio" u Tokyu.
- Prva kolekcija "Issey Miyake", u New Yorku.
- Radio je kao pomoćnik s Guy Lorocheom i Hubert de Givenchy-em.
- 1980. Prva inovacija "Body Series".
- 1993. "Pleats Please Issey Miyake".
- 1998. Izdanje "A-POC", u proljeće/ljeto kolekcija.
- 2007. Izdanje "Miyake Reality Lab"
- 2010. Izdanje "BAO BAO Bags"
- 2013. Inovacija od recikliranog poliestera i tkanine s toplinskim flisom, te izdanje "Homme Plissé Issey Miyake".

- 2015. Inovcija "3D Steam Stretch".
- 2016. Inovacija "pečene rastezljive tkanine – Baked Stretch Fabric".



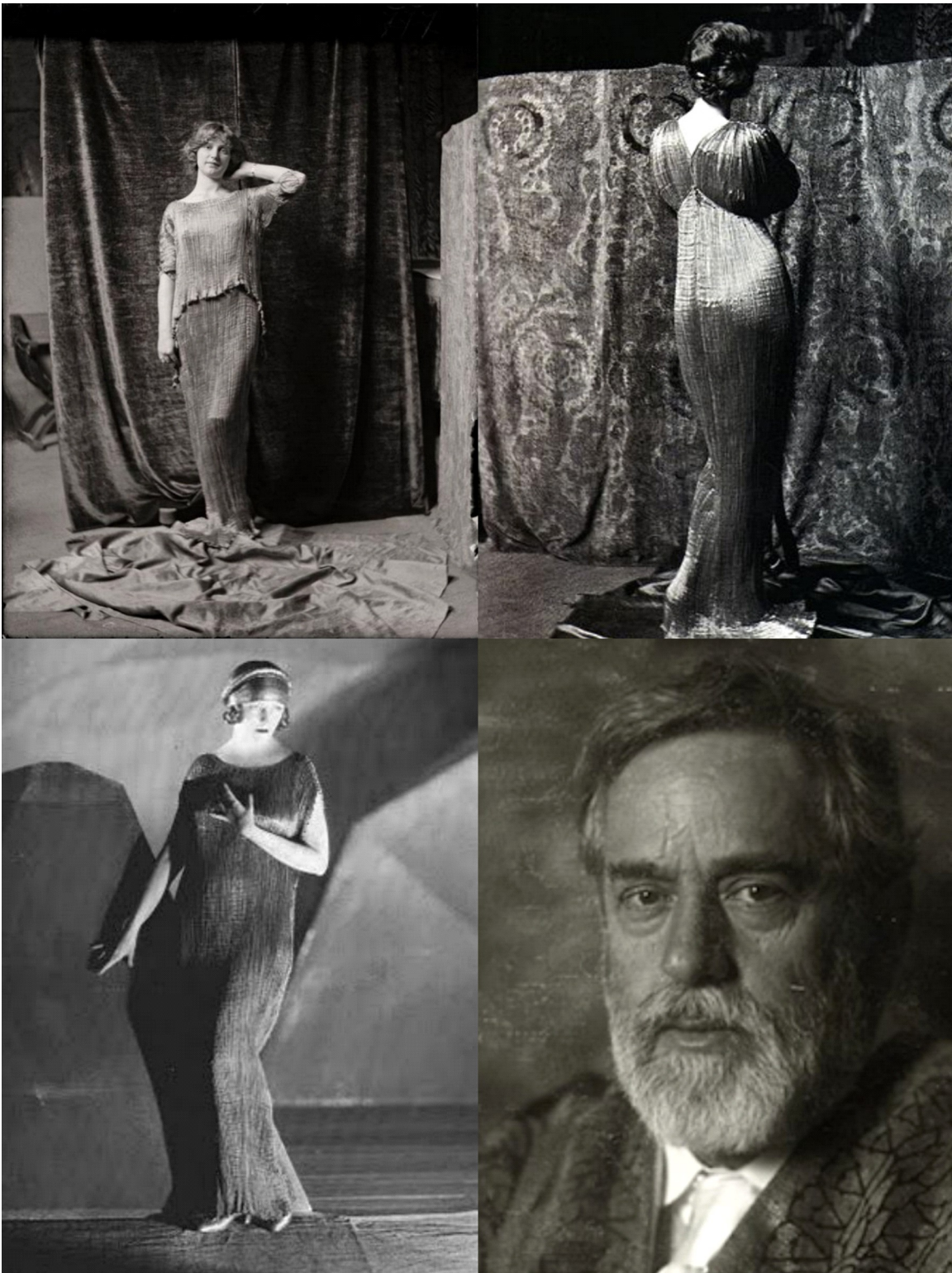
Sl. 2: Issey Miyake: Omotani torzo, Los Angeles 1989.

6. MARIANO FORTUNY MADRAZO

Najraniji eksperiment nabora bio je od Mariana Fortunyja, španjolskog dizajnera, početkom 20. stoljeća. Mariano Fortuny Madrazo (Granada, 1871.-Venecija, 1949.) bio je sjajan tvorac koji je istraživao u najrazličitijim tehnikama primijenjenih umjetnosti, u kojima je odrastao vrlo rano. Njegov poduzetni duh, pod utjecajem kozmopolitskog i otvorenog obrazovanja, doveo ga je do stvaranja inovativnosti radova velike originalnosti u području rasvjete, scenografije, fotografije ili tiska. Osim toga, Venecija ili Pariz, gradovi u kojima je živio, kao i umjetnici s kojima je često bio povezan od djetinjstva, odlučujuće pridonose razvoju njegova rada. Važno u ovome, poštovanje je utjecaj načela vagnerijanskog ukupnog umjetničkog djela, u kojemu je Fortuny ostao. Tako je umjetnik istraživao i patentirao različite umjetničke tehnike koje danas iznenađuju svojom smjelošću i konceptualnom dubinom [5].

7. NABORI DELPHOS HALJINE

Kao što je navedeno Mariano Fortuny nije bio samo poznat u svijetu mode već i kao inovator u kazalištima, industrijskom dizajnu i drugim dekorativnim umjetnostima. Govoreći o tkaninama koje je stvorio, bile su moderne te se koriste i danas kao inspiracija mnogim dizajnerima. Posebna pažnja može se pridonijeti naglascima na površinama koje obiluju teksturama kao i samom vještinom umjetnika. Modnu kuću osnovao je zajedno sa svojom suprugom, gdje su stvarali najpoznatije i vrlo cijenjene komade. Fortuny je bio inspiriran odjećom Grčkih žena, njihovim formama i svjetlošću, odakle je proizašla ideja za stvaranjem njegova najpoznatija komada odjeće, a to je Delphos haljina [6].



Sl. 3: Delphos haljine i Mariano Fortuny

Delphos haljina bila je rađena od fine plisirane svile koja je davala novi oblik i tok linije tijela. Njegove haljine bile su karakteristične po posebnom načinu nabiranja. Također je poznat i po proizvodnji svojih boja i pigmenata za tkanine, kao i po specifičnim tehnikama bojenja materijala. Materijale je potapao više puta u boju kako bi proizveo boje tkanine koje su podsjećale na one s njegovog platna. Najviše je volio svilu, ali je eksperimentirao i s materijalima poput platna i vune. Svaki komad odjeće koji je bio napravljen od svile, mijenjao se prema svjetlosti i pokretu. Neke materijale je štampao je zlatnom i srebrnom bojom [7].



Sl. 4: Primjerci Delphos haljine i materijali s kojima je baratao Mariano Fortuny



Sl. 5: Materijali i dizajni haljine koje je radio Mariano Fortuny

8. NARODNA NOŠNJA HRVATSKE

Narodna nošnja naziv je za tradicijsku i povijesnu odjeću. Hrvatska narodna nošnja predstavlja dio kulturne baštine hrvatskog naroda s vrlo širokim rasponom različitih nošnji. U povijesti narodna nošnja se nosila svakodnevno, dok se danas nosi samo u posebnim prigodama (slavlja, procesije, koncerti i dr. javni nastupi). Nošnju danas nose uglavnom članovi folklornih skupina.

Odjeća otkriva razne informacije o osobi koja ju nosi kao što su primjerice:

- iz koje regije je odjeća
- iz kojeg je sela
- iz kojeg gospodarskog sloja
- socijalni status u zajednici
- status (slobodan/slobodna, oženjen/udata, udovac/udovica)
- prikaz žalosti za preminulom osobom

povod (večera, odjeća za svetu misu, obična nedjelja, vjenčanja, pričesti, krizme i dr [8].

U Hrvatskoj se već desetljećima održava *Međunarodna smotra folklor*, na kojoj se uza strane goste, okupljaju amaterske kulturno-umjetničke družine iz cijele Hrvatske. Osim zagrebačke *Smotre* koja je nacionalnog značenja, redovno se svake godine u različitim hrvatskim područjima priređuju susreti na kojima se može dobiti uvid i u regionalne posebnosti. U primorju takav je festival održan na otoku Krku; *Smotra folklor Dalmacije* priređuje se u Metkoviću; u istočnoj Hrvatskoj Hrvatskoj značajne su priredbe *Đakovački vezovi* i *Vinkovačke jeseni*; iznimno su uzbudljive i viteške igre na otoku Korčuli, te u Sinju natjecanje *Sinjska alka*. Usto, diljem Hrvatske održavaju se brojne svečanosti lokalnoga značenja. Glavno pitanje je; zbog čega je nastala tolika raznolikost u tradicijskom odijevanju hrvatskoga seljaštva? Ima nekoliko razloga. Jedan proizlazi iz prirodnih obilježja, a to su osobitosti klime i tla, uz to i prevladavajuća grana gospodarstva [9].

Odjeća stanovnika uz Jadransko more bila je uporabom laganijih tkanina i prilagođena blagoj mediteranskoj klimi. Razlikovala se od odjeće iz zaobalja i brdskih područja Like i Groskoga kotara, gdje su se zbog planinske svježine i snježnih zima ljudi odijevali toplijom i težom odjećom, isto tako je i obuća bila prilagođena različitim životnim uvjetima. Najveći dio seljačke odjeće proizvodio se u vlastitom kućanstvu ili kod vještijih pojedinaca na selu.

Osnovni materijal u središnjoj i istočnoj Hrvatskoj bilo je platno, otkano od lana i konoplje s vlastitih njiva, dok je u gorskoj i primorskoj Hrvatskoj prevladavalo sukno, dobiveno od vune vlastitih ovaca. Brojni vezeni ili tkani ukrasi, proizvodili su se uporabom domaćih boja, dobivenih od kora pojedinih stabala ili drugih dijelova biljaka [9].

Razlikujemo tri osnovna regionalna stila, tzv. Jadranski, dinarski i panonski, raširena u četiri osnovna geografska područja Hrvatske: primorskom, goranskom, središnjem i nizinskom. Jadranski tip nošnji zauzima primorsku Hrvatsku, tj. Uski obalni prostor i otoke. U muškoj nošnji karakterističan je bio oblik hlača koje su veoma široke i kraćih nogavica, pa su stegnute u struku, stvarale meke nabore. Muška kapa bila je pletena od modro obojene vune u obliku tuljca, s kiticom na donjem kraju, dopirala je do ramena. U ženskoj nošnji valja spomenuti košulje renesansnog tipa, a preko nje se oblačila suknja izrađena od domaćeg sukna. Suknja je visjela na poramenicama, tijesno priliježući uz gornji dio tijela, a zvonoliko se širila u donjem dijelu. U struku se stezala vunanim pojasom. Primorke su glavu pokrivale manjim kvadratnim rupcem, presavijenima dijagonalno i vezanim na zatiljku. Uz pletene čarape, obuvale su plitke cipele, većinom izrađene od meke crveno obojene kože [9].



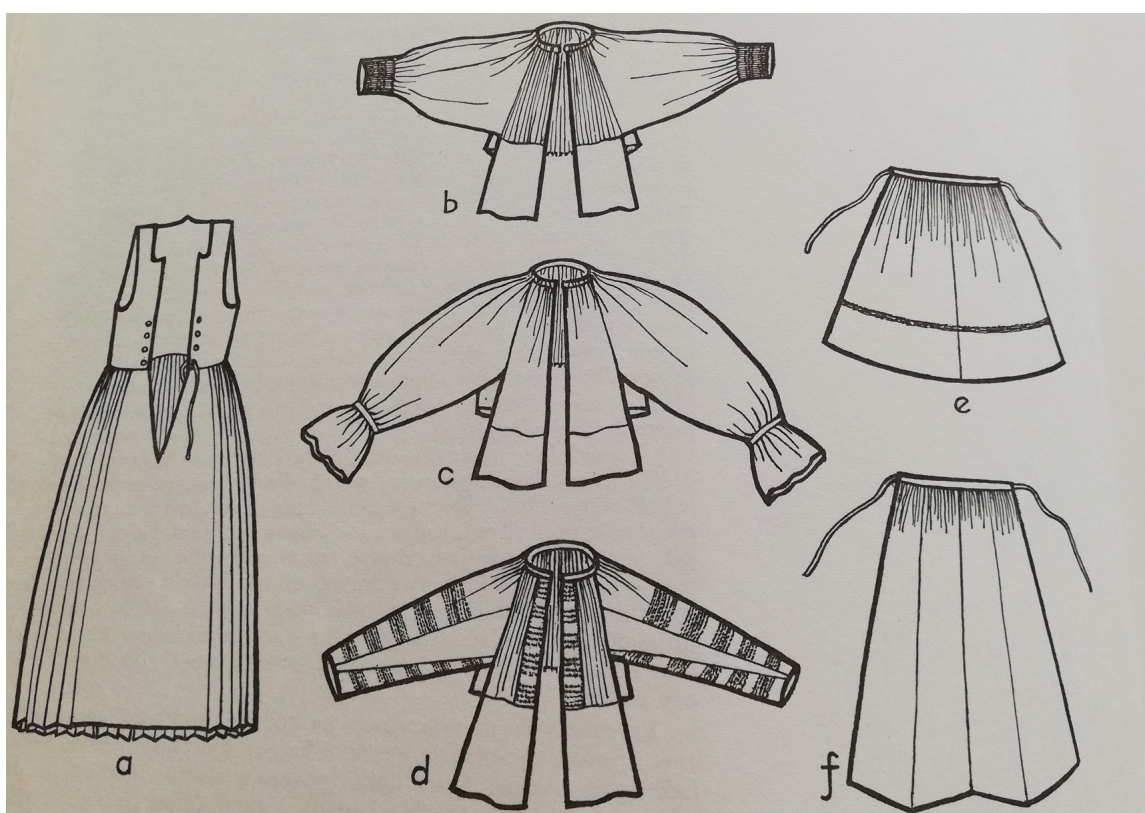
Sl. 6: Dijelovi ženske nošnje iz Istre: a – platnena košulja, stomanja; b/1 – gornje ruho modrna na skas iz južne Istre; b/2 – detalj morne straga; c – gornje sukнено ruho suknja, gogran, modrna na kline sprijeda i straga [10]

Dinarskom tipu pripadaju nošnje Hrvatske te dalmatinskog zaleđa. Većina odjevnih predmeta bila je izrađena od domaće vune i sukna. U muškoj nošnji prevladavale su hlače uskih nogavica, a posebni su bili haljeci nošeni preko košulje u tri sloja, u svečanim prigodama ukrašeni metalnim pločicama i pucetima. Glava se prekrivala plitkom crvenom kapom, na noge se obuvalo nekoliko slojeva vunениh čarapa, ukrašenima raznobojnim suknom. Osnovna ženska nošnja dinarskog tipa bila je dugačka platnena košulja posve ravnog kroja, s tipičnim raznobojnim vezom geometrijskih ornamenata na prsima i rubovima širokih rukava. Na bijeloj podlozi upadljiva je bila pregača od raznobojne vune ukrasnim tehnikama. Preko košulje su još stavljale dugačke suknene haljetke bez rukava, urešene raznobojnim suknenim aplikacijama i vezom. Prevladavao je nešto grublji srebrni nakit, a djevojke su glave prekrivale plitkom crvenom kapom, a žene pravokutnim bijelim rupicama, pričvršćenima uz glavu srebrnim ukrasnim iglama [9].

Panonski stil nošnji raširen je u dva područja, središnjoj i istočnoj Hrvatskoj, dakle predjelima smještenima između Drave, Save i Dunava. Tu je prevladavala nošnja od domaćeg platna. Osnovni dijelovi odjeće nisu bili krojeni rezanjem tkanine, već se oblikovanje postizalo arhaičnim načinom sastavljanja širine platna i naknadnim nabiranjem. Uz gaće širokih nogavica i košulju nošenu preko pojasa, muškarci su još odijevali kratke prsluke, zimi i kratke kapute urešene gajtanim te duge bijele kabanice sa šarenim suknenim aplikacijama. Noge su omatali platnenim povezima i obuvali opanke sa širokim kamicama, ili u središnjoj Hrvatskoj, čizme. Ženska odjeća sastojala se od platnene košulje dugačke do gležnja, koja je mogla biti cjelovita ili razdijeljena u struku, u bluzu i suknju. Dopunjavala ju je platnena pregača. Obje su bile dekorirane tkanim ukrasima. Uza suknene ili kožnate prsluke žene su se kitile ogrlicama od koralja, staklenih zrnaca ili (u Slavoniji) zlatnicima. Glavu su prekrivale rupcem, ispod kojega se ponekad nosio i čvrsti podložak, prekriven dekorativnom kapicom. Iako je mogla djelovati jednoliko, nošnja je sadržavala posebne dijelove kojima se označavala pripadnost određenoj dobi ili obiteljskog statusa [9].

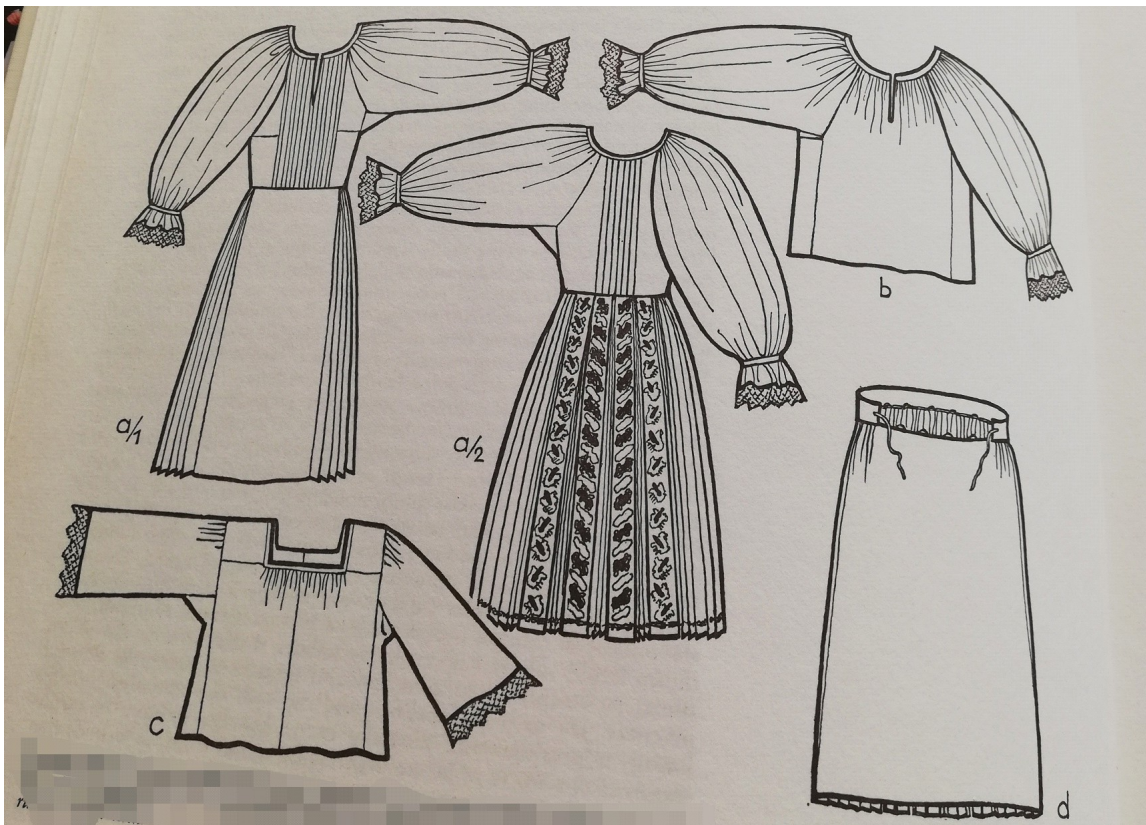
9. NAGLASAK NA NABORIMA U ODREĐENIM PREDJELIMA HRVATSKE

Nošnje središnje Hrvatske: (od Međimurja na sjeveru do Banije na jugu, od Pokuplja na zapadu do Podravine na istoku prevladava panonski odjevni stil.) Govoreći o naborima u pokupskim su selima voljeli čvrste nabore na odjeći. Prstima su ih formirali na vlažnoj tkanini, a zatim bi ih učvrstili udarajući kamenom te klizeći preko njih drvenim koritom. U muškoj nošnji iz sela Jamnice takvi su nabori na rukavima košulje i nogavicama hlača bili vodoravni, a u nošnji iz sela Rečice uzdužni. U ženske nošnje Turopolja, zajedno s posavskom i moslovačkom skupinom, odlikuje ponajprije fino laneno platno svilenkastog sjaja. Iako istog sastava kao i drugdje (bluza, suknja, pregača), ovdje se za njihovu izradbu upotrebljavalo više platna, složenoga u duboke nabore suknje, koja je dopirala do gležnja [9].

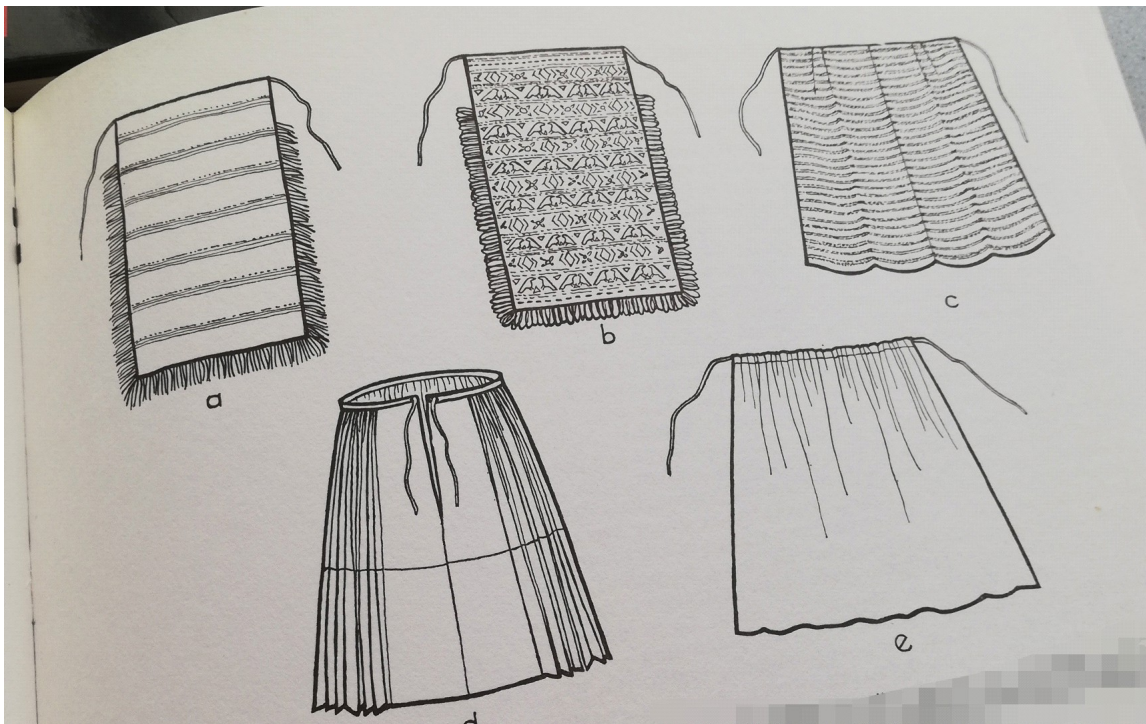


Sl. 7: Osnovni dijelovi ženskog platnenog ruha sjeverozapadne Hrvatske: a – rubača; b-d varijante opleća; e,f varijante pregače zv. fertun [10]

Nošnje nizinske Hrvatske: (područje Slavonije, Baranje i Srijema.) Seljaci ovog dijela Hrvatske bili su imućniji od ostalih svojih sunarodnjaka. Svoje su blagostanje među ostalim iskazivali i u odijevanju. Krasio ga je veći broj kompleta, namijenjenih posebnim prigodama, bogato ukrašeno tkanje i vez, od čega se izdvaja vez zlatnom žicom, uporaba vrsno izrađenih kožno-krznenih dijelova odjeće, te nakit s brojnim ukrasima od zlatnika. Za razliku od središnje Hrvatske, ženska košulja je ovdje cjelovita i dopire do gležnja, a ukras raspoređen u okomite pruge, smještene na naborima stražnje strane suknje kao i rukavima. Posebno se izgledom izdvaja ženska nošnja iz okolice Valpova, kojoj je suknja i pregača po cijeloj površini urešena šupljikavim vezom. Zbog više slojeva veoma uškrobljenih podsuknji lik poprima zvonasti izgled. K tome se još na bluzu oko vrata polaže bogato nabrani, kačkani ovratnik pa se pogledu na cjelinu valpovačke nošnje neizbježno nameću usporedbe s odjevnim stilom rokoko [9].



Sl 8: Platneni dijelovi ženske nošnje Slavonije i Baranje: a/1 košulja, rubina, odnjica sprijeda; a/2– isto straga; b,c,d – razdvojeno ruho: b – veliki oplećak; - mali oplećak; d – rubina, skuti krila [10]



Sl. 9: Dodatni dijelovi ženske nošnje Slavonije i Baranje [10]

10. OPĆENITO O KIMONU I NJEGOVOJ FORMI

Tumačenje vrijednosti kimona: povijesne, estetske, ekonomske, socijalne, kulturne, simbolično-značajne, u vrijeme njegove početne proizvodnje i kroz korištenje, te ponovne upotrebljivosti, filtrira se kroz objektiv određenog gledatelja zajedno, individualizirani načini konzumiranja i pogleda na kimono postaju sugestivni tragovi koji se mogu prikupiti i opisati u općenitijim uzorcima. Ova perspektiva nudi cjelovitije razumijevanje o tome tko kontrolira, u različitim trenucima, izrađuje, marketing i nošenje kimona, te istodobno čiji se identitet prikazuje na čijem tijelu. To će postati očito, povijesno gledajući, 1870-ih godina, nakon što kimono postane usmjeren na kimono modu za žene [11].

Iznošenje priče o pojedinačnoj početnoj proizvodnji, prodaji, vlasništvu, korištenju i kasnije prilagodbi, otkrivaju mnogo o povijesti Japana. Slike ljudi koji su nosili kimono prenose kontekst za razumijevanje onih koji su ga nosili, za koju prigodu i na koji način je kimono bio nošen. Otisci, slike i uzorci knjiga – te kasnije, oglasi u časopisima, poster i fotografije – slikovno pomiču odnos između kimona i tijela, i ilustriraju kako je "obi sashu" promijenio distribuciju dizajna na kimono. S obzirom na dodatni opseg, odjeća je visjela labavo oko tijela, i bila je pridržana uskim pojasom ili vrpcom omotanom oko područja kukova [11].

Obi za muškarce bio je sužen, širok najviše 10 centimetara, dok kod žena formalan obi iznosi 30 centimetara širine i čak 4 metara dužine. Postoje mnoge vrste obi-ja, većina za žene: široki obi od brokata i uži, jednostavniji obi za svakodnevno nošenje. Najzanimljiviji i najslikovitiji obi-ji su za mlade neudate žene. Suvremeni ženski obi vrlo je upadljiv dodatak, ponekad čak i više od samog kimona. Obi je kategoriziran prema njihovom dizajnu, formalnosti, materijalu i upotrebi. Neformalni obi je uži i kraći.



Sl. 10: Nobuaki Tomita – ručno rađeni kimono od čokolade



Sl. 11: Primjerak Yuri Keiko – "Shoin" ručno rađeni i dizajnirani kimono. Nagrada Tabata Kinachi. 32. godišnja skupština japanskih umjetnika tekstila; nagrada za rad Japan.

11. KOLEKCIJA ODJEĆE INSPIRIRANA NABORIMA, JAPANSKOG KIMONA I GEOMETRIJSKIH FORMI

Skice inspirirane japanskim dizajnerom, Issey Miyake. Na sljedećim fotografijama možete vidjeti kolekciju u kojoj sam htjela prikazati kombinaciju japanskog stila s geomtrijskim "nalik" formama u kombinaciji s naborima, prikazanih u modernijem stilu.



Sl. 12: Varijacije 1



Sl. 13: Varijacije 2



Sl. 14: Varijacije 3



Sl. 15: Varijacije 4



Sl. 16: Varijacije 5



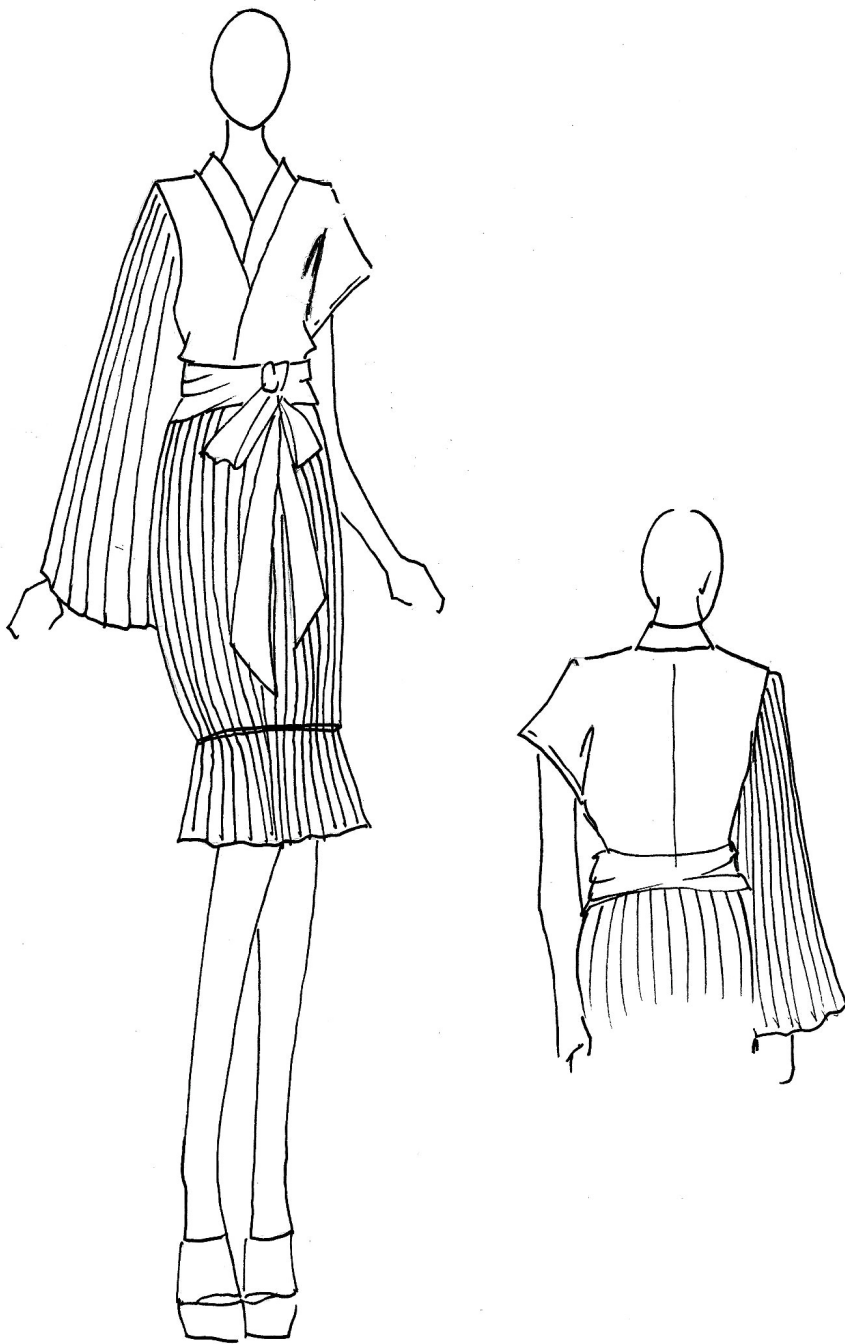
Sl. 17: Varijacije 6



Sl. 18: Varijacije 7



Sl. 19 i 20: Varijacije 8 i 9



Sl. 20: Glavna skica modela za temeljni kroj ženske bluze

12. KONSTRUKCIJA I MODELIRANJE MODELA ŽENSKE BLUZE

Konstrukcija temeljnog kroja ženske bluze prikazana je na slici. Temeljni kroj ženske bluze je u veličini 72/B - za visoki rast, s pripadajućim tjelesnim mjerama s kojima su izračunate konstrukcijske mjere. [Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće, AUTOR: Darko Ujević, Dubravko Rogale, Marijan Hrastinski, 2010]

Ov (odjevna veličina) = 72/B

Glavne tjelesne mjere:

Tv (tjelesna visina) = 176cm

Og (opseg grudi) = 84cm

Os (opseg struka) = 64cm

Ob (opseg bokova) = 88cm

Konstrukcijske mjere:

Do (dubina orukavlja) = $1/10 \text{ Og} + 10,5\text{cm} =$ + 2 do 3cm (dodatak) = 20,9cm

Dl (duljina leđa) = $1/4 \text{ Tv} - 1\text{cm} = 43\text{cm}$

Vb (visina bokova) = $3/8 \text{ Tv} = 66\text{cm}$

Dk (duljina kroja) = $\text{Vb} + 5\text{cm} = 71\text{cm}$

Švi (širina vratnog izreza) = $1/20 \text{ Og} + 2\text{cm} = 6,2\text{cm}$

Vpd (visina prednjeg dijela) = $\text{Dl} + 1/20 \text{ Og} - 0,5\text{cm} = 46,7\text{cm}$

Šl (širina leđa) = $1/8 \text{ Og} + 5,5\text{cm} =$ + 1,5 do 2cm (dodatak) = 18cm

Šo (širina orukavlja) = $1/8 \text{ Og} - 1,5\text{cm} =$ + 2,5 do 3,5cm (dodatak) = 12,5cm

Šg (širina grudi) = $1/4 \text{ Og} - 4\text{cm} =$ + 1,5 do 2cm (dodatak) = 19cm

Mjere za konstrukciju rukava:

Vri (visina rukavnog izreza) = 37cm

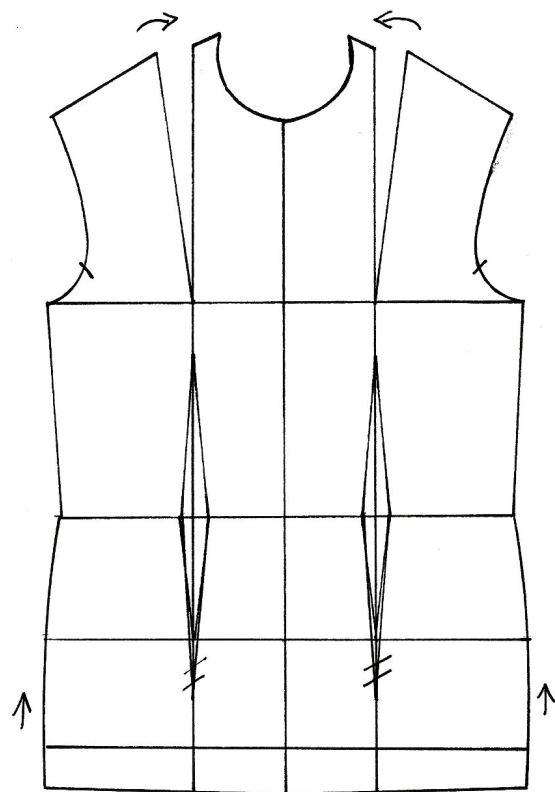
Ooor (opseg orukavlja) = 47cm

Dr (duljina rukava) = $3/8 \text{ Tv} - 2\text{cm} = 64\text{cm}$

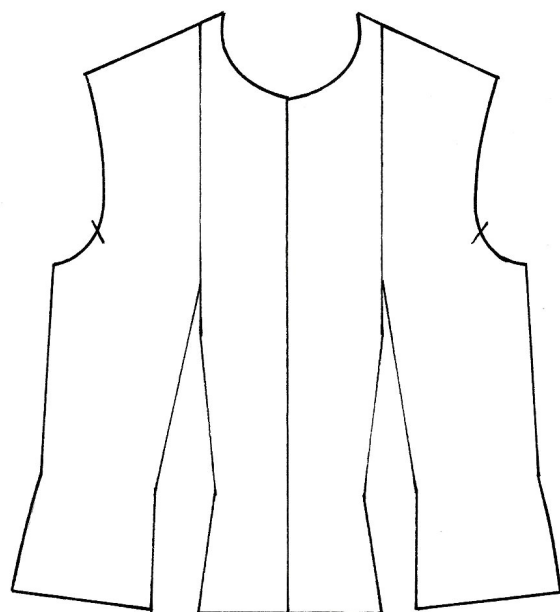
Vro (visina rukavne okrugline) = $1/2 \text{ Vri} - (2/10 \text{ Šo} + 0,5 \text{ do } 1\text{cm}) = 15,5\text{cm}$

Kšr (kosa širina rukava) = $1/2 \text{ Oor} - 0,5 \text{ do } 1\text{cm} = 22,5\text{cm}$

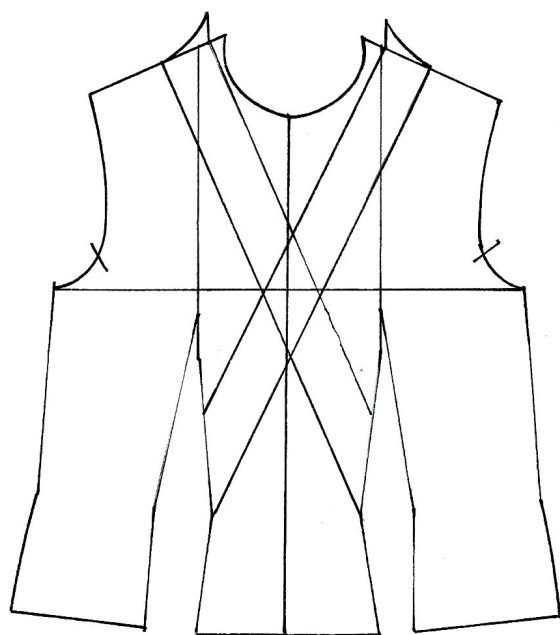
Odr (opseg duljine rukava) = 26 do 30cm



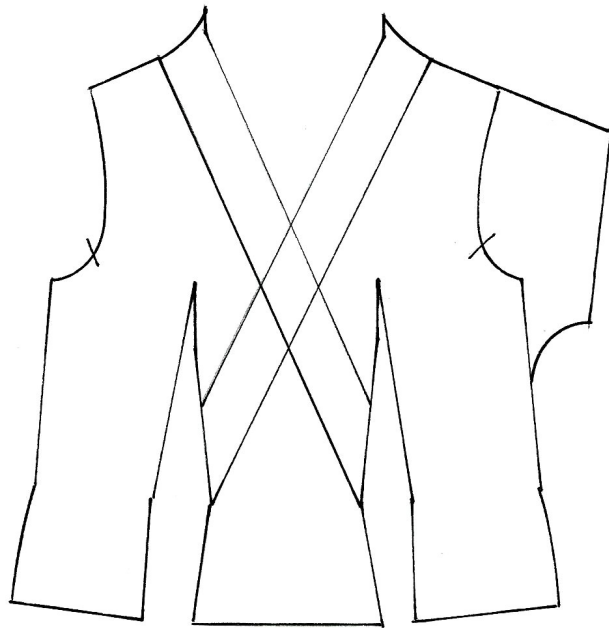
Sl. 21: Konstrukcija prednjeg dijela temeljnog kroja ženske bluze



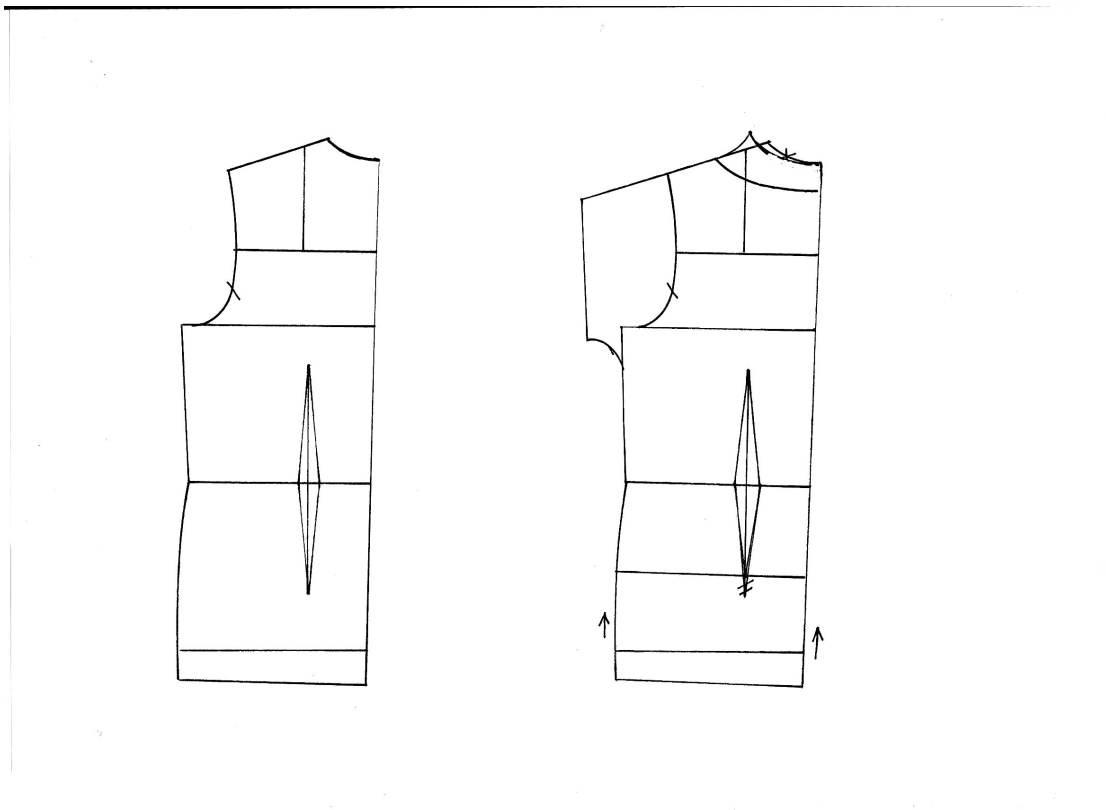
Sl. 22: Modeliranje prednjeg dijela temeljnog kroja ženske bluze



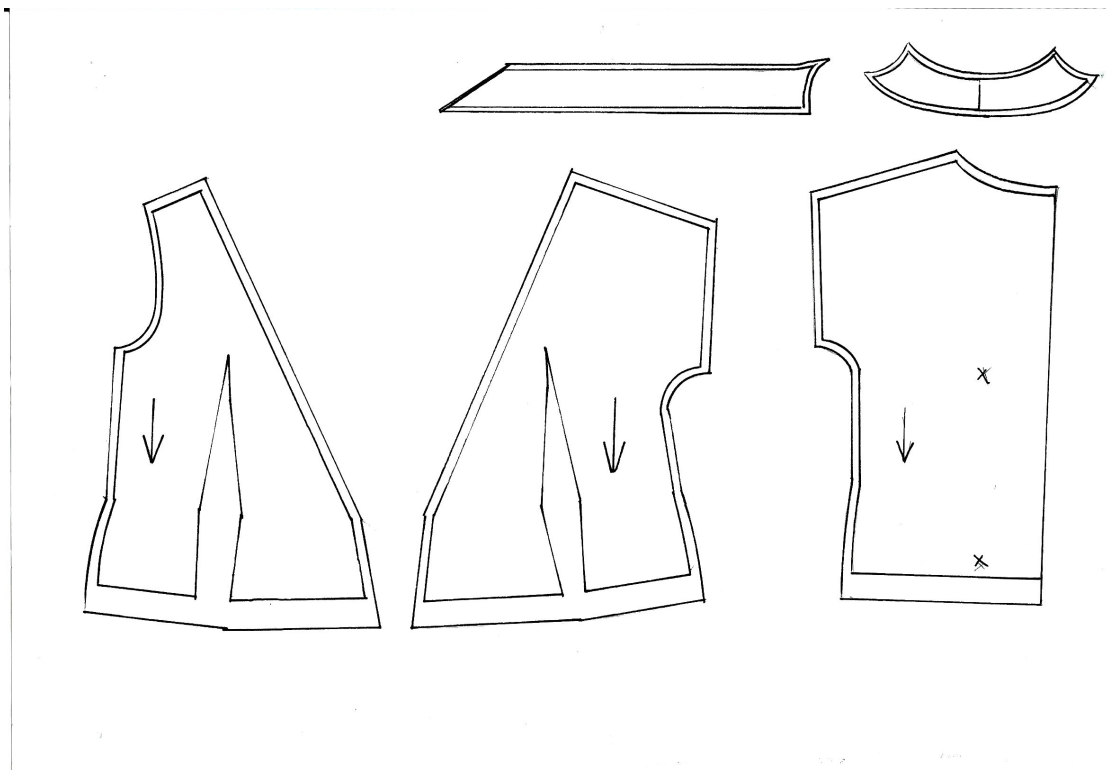
Sl. 23: Modeliranje prednjeg dijela temeljnog kroja ženske bluze



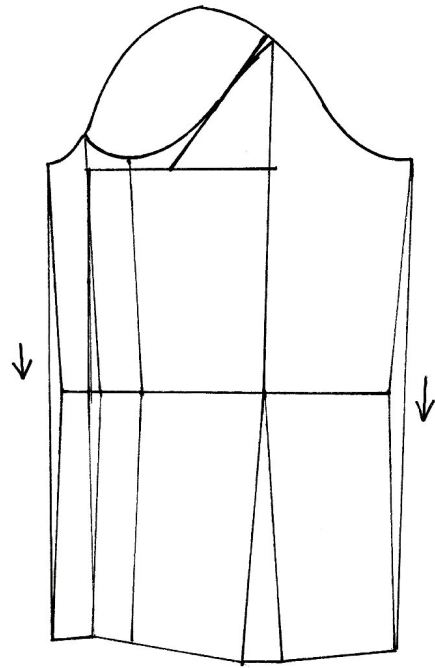
Sl. 24: Modeliranje prednjeg dijela temeljnog kroja ženske bluze s rukavom



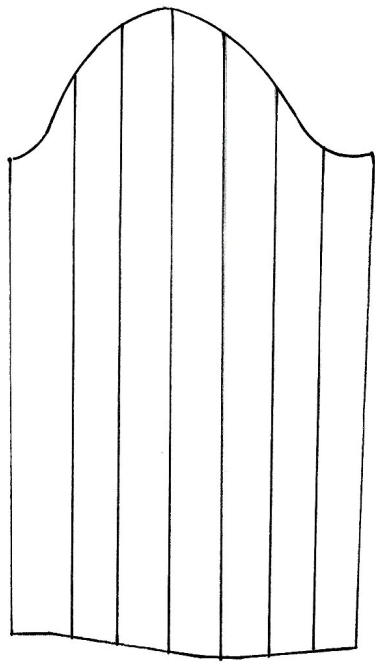
Sl. 25: Konstrukcija i modeliranje stražnjeg dijela temeljnog kroja ženske bluze



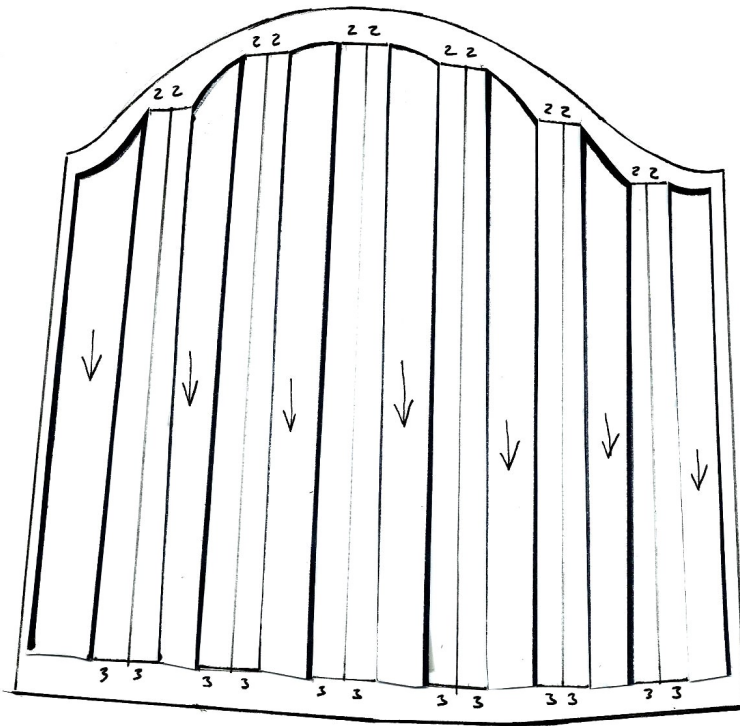
Sl. 26: Izdvojeni krojni dijelovi prednjeg i stražnjeg dijela temeljnog kroja ženske bluze sa šavnim dodacima



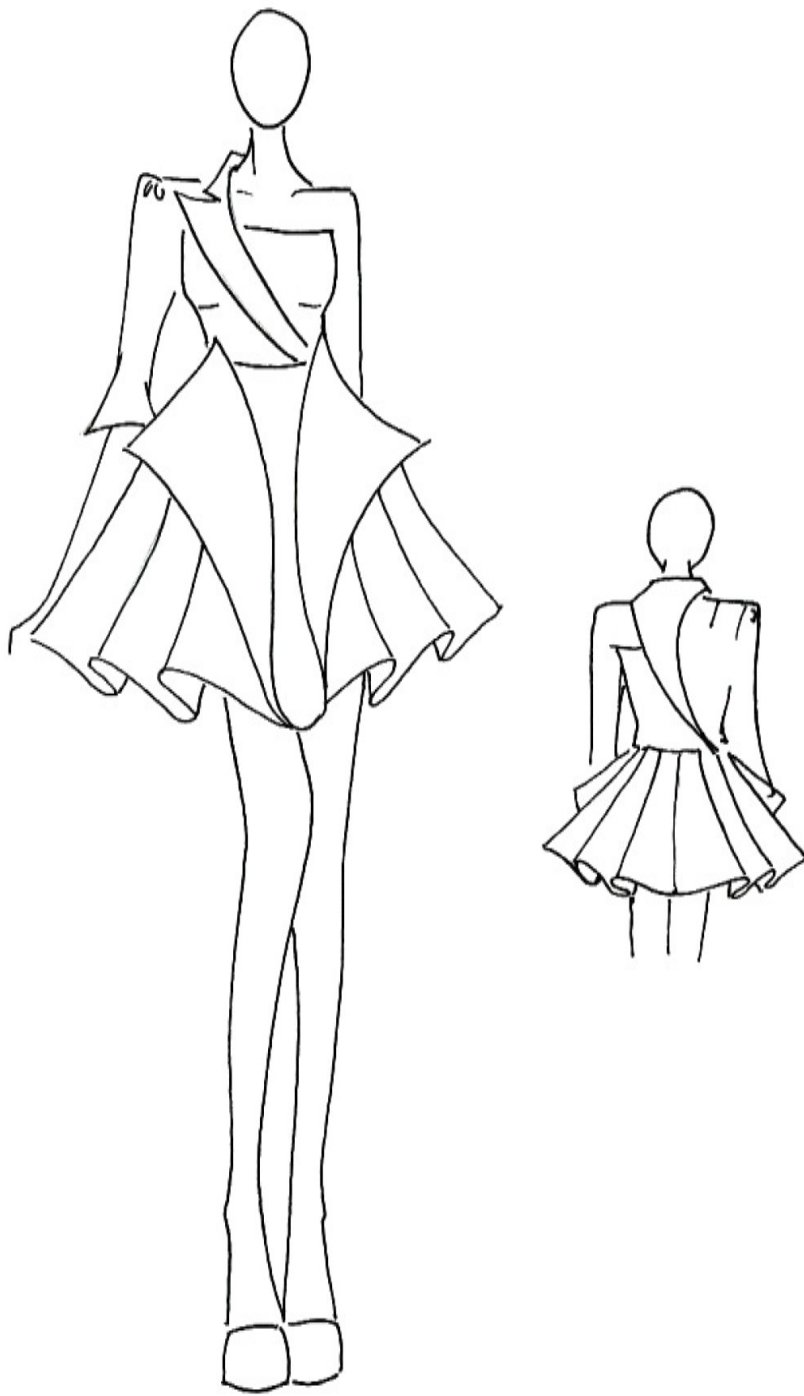
Sl. 27: Konstrukcija rukava temeljnog kroja ženske bluze



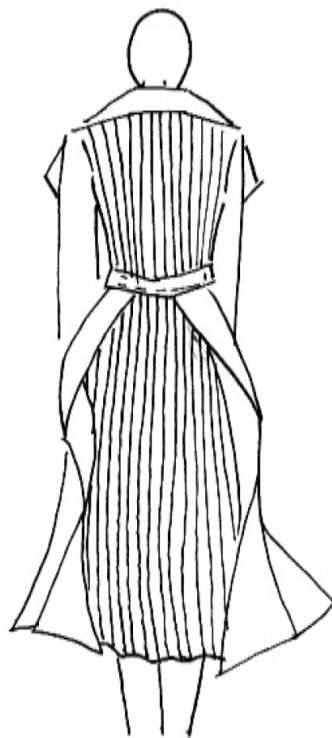
Sl. 28: Modeliranje rukava temeljnog kroja ženske bluze



Sl. 29: Izvojeni krojni dio rukava temeljnog kroja ženske bluze sa šavnim dodacima



Sl. 30.



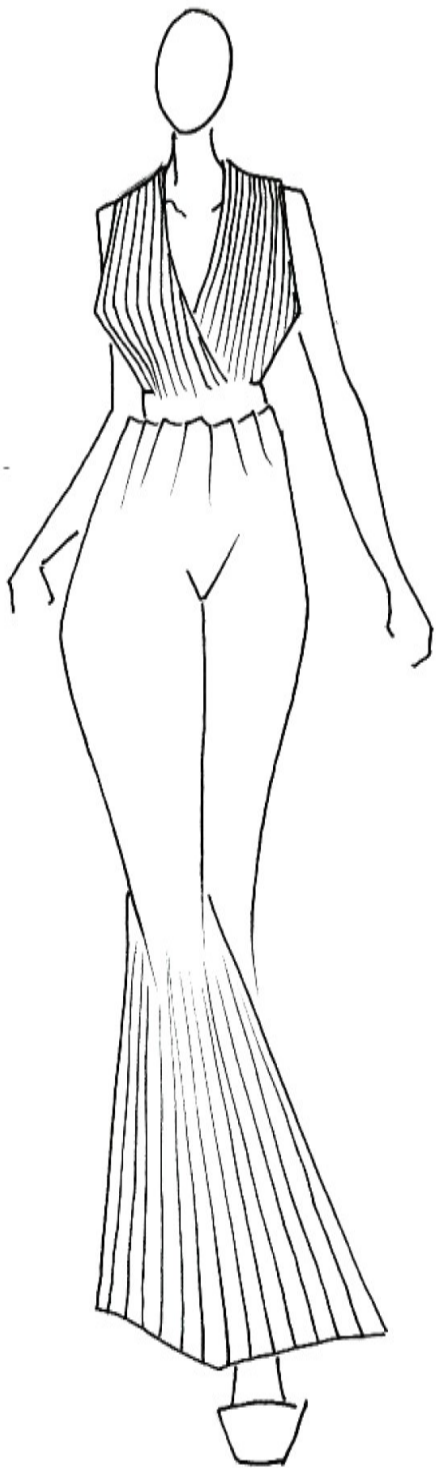
Sl. 31.



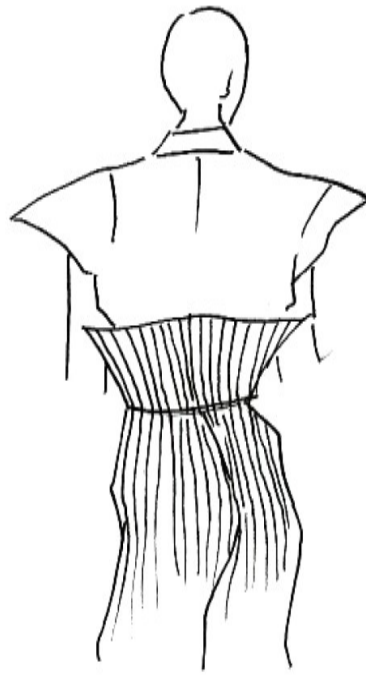
Sl. 32.



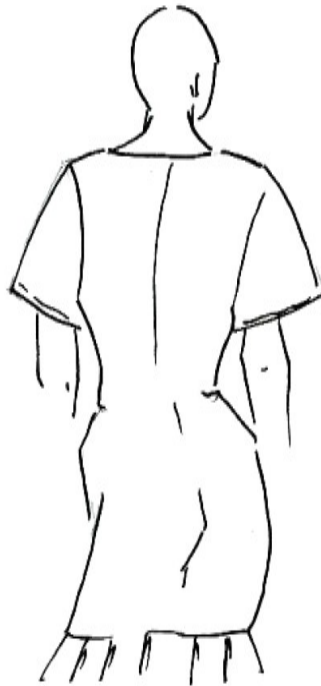
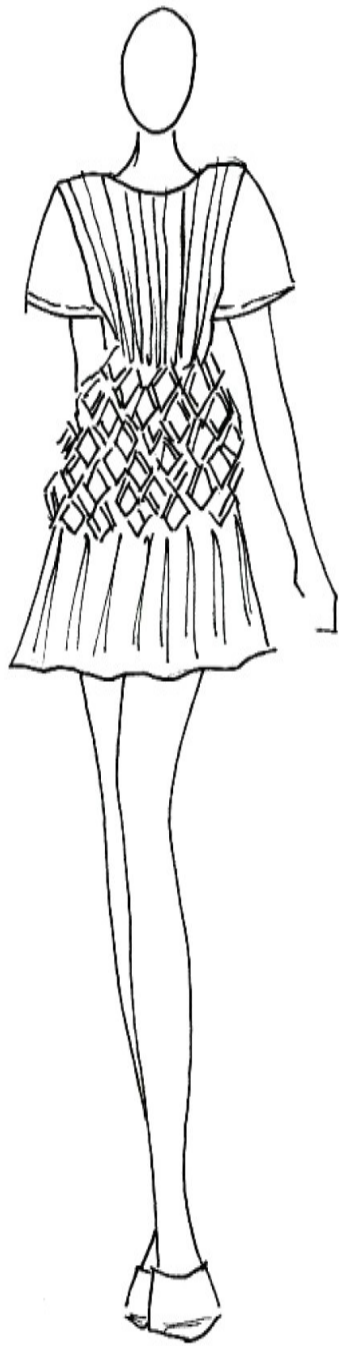
Sl. 33.



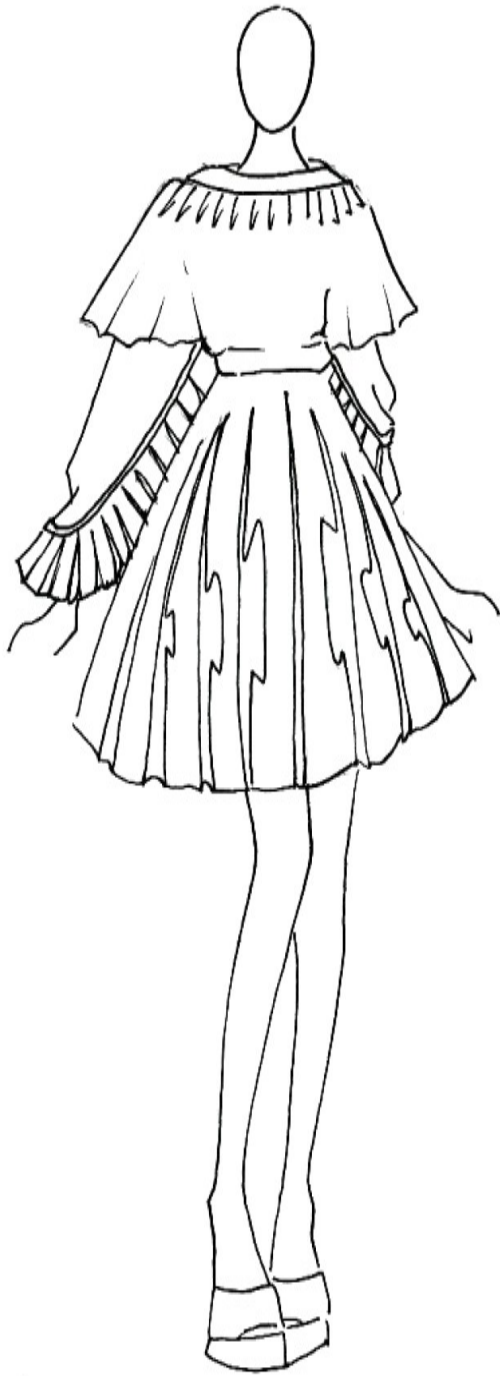
Sl. 34.



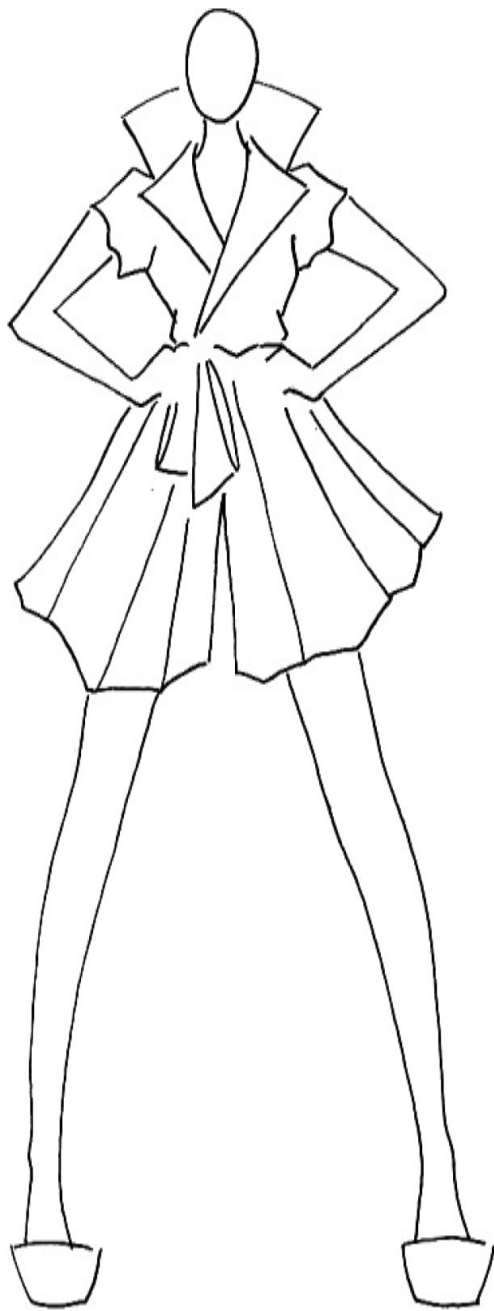
Sl. 35.



Sl. 36.



Sl. 37.



Sl. 38.

13. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj rad htjela sam prikazati koliki utjecaj su nabori imali od davnih vremena pa sve do današnjice, i kako su se oni mijenjali kroz povijest, te kakvo značenje su imali iz raznih kulturnih gledišta. Okružuju nas ne samo u svijetu mode, već i područjima arhitekture. U davninama nabori su prikazivali socijalni status, bili su nošeni među ženama i muškarcima. Stvarani ručno od razno raznih materijala, boja i oblika.

Tek kada počnemo dublje istraživati i uvidimo da mnoge stvari proizlaze iz povijesti i tradicije, shvatimo koliko je ta činjenica uistinu nadahnjujuća. Bez obzira koliko se puta nešto ponavljalo, uvijek će imati jednaku vrijednost, a inspiracije za danji razvoj i varijacije na nešto već postojeće nikada neće ponestati.

S obzirom na to, svojom kolekcijom i ovim završnim radom htjela sam prikazati koliko su nabori u svijetu mode važni i kako ja gledam na to. Nabore se može interpretirati na više načina, svaki dizajner ima svoju temu i stil, a opet i njihova je inspiracija proizašla od nekuda. U navedenom radu sam govorila o naborima, ali i kulturnim gledištima. Prikazala utjecaj Istoka i Zapada. Sam primjer je Mariano Fortuny, španjolski dizajner, čija je inspiracija proizašla iz Grčke kulture. Issey Miyake koji je japanski dizajner je bio inspiriran Fortuny-evom unikatnom kolekcijom, a ja sam bila inspirirana dizajnerom, Issey Miyake-om, te sam htjela japanski stil kombinirati s geometrijski "nalik" formama u kombinaciji s naborima, u modernijem stilu.

14. POPIS LITERATURE

1. Drago Katović, Sandra Bischof Vukušić, Ivo Soljačić, Ana Marija Grančarić, Ružica Čunko, Barbara Simončić, Marijan Meštrić: Osnove oplemenjivanja tekstila: Procesi suhog oplemenjivanja tekstila, Knj.3, Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb, 2006
 2. Karina Grömer & Antoinette Rast-Eicher, To pleat or not to pleat – an early history of creating three-dimensional linear textile structures http://verlag.nhm-wien.ac.at/pdfs/121A_083112_Groemer.pdf, Pristupljeno: [2019/4]
 3. Nelson Kume & Isabel Italiano, Textile Pleats as Timeless Beauty, June 2015 http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_5_No_6_June_2015/14.pdf, Pristupljeno: [2019/3/21]
 4. Issey-miyake---history-and-innovations-compressed <http://www.anshikaverma.com/uploads/anshika/files/1521724139-issey-miyake---history-and-innovations-compressed.pdf>, Pristupljeno: [2019/3/21]
 5. <https://www.iemed.org/publicacions/quaderns/15/QM15original/15.pdf>, Pristupljeno: [2019/4/18]
 6. Kathryn Gauci, Mariano Fortuny: The Inspiration of Ancient Greece on 20th Century Couture, 31/03/2016 <http://www.kathryngauci.com/blog-30/>, Pristupljeno: [2019/4]
 7. Kathleen Kearney, Mariano Fortuny's Delphos Robe: Some Possible Methods of Pleating and the Permanence of the Pleats, 1992 <https://www.semanticscholar.org/paper/Mariano-Fortuny-Kearney/b902bff85abf95087c425424aa7ac8100223ae64>, Pristupljeno: [2019/4/18]
 8. https://hr.wikipedia.org/wiki/Narodna_no%C5%A1nja, Pristupljeno: [2019/8]
 9. Muraj Aleksandra: Hrvatske narodne nošnje / Aleksandra Muraj, Zagreb : Turistička naklada, 2001.
 10. Jelka Radauš Ribarić: Narodne nošnje Hrvatske, Izdavač Spektar, Zagreb 1975
 11. Terry Satsuki Milhaupt, Kimono: A Modern History, London, Reaktion Books, 2015
- pomoćna literatura; <https://www.tmja.org.il/filesystem/KIMONO%20ENG.pdf>, Pristupljeno: [2019/3/21]

POPIS SLIKA

1. *Sl.1.* <https://www.pinterest.com/pin/372321094170847571/?lp=true>
2. *Sl.2.* <https://issey Miyake-fanclub.tumblr.com/post/158777597547/remnantsinthesnow-wrapped-torso-by-herb-ritts/amp>
3. *Sl.3.* <https://www.pinterest.com/search/pins/?q=delphos%20dress>
4. *Sl.4.-5.* <https://www.pinterest.com/search/pins/?q=mariano%20fortuny>
5. *Sl.3.* <https://www.forumlibertas.com/hemeroteca/mariano-fortuny-de-madrazo-un-genio-olvidado-ii/>
6. *Sl. 7-9.* Priložene fotografije iz knjige: Narodne nošnje Hrvatske
7. *Sl.10.* <https://www.japantimes.co.jp/news/2016/10/01/national/kyoto-designer-weaves-chocolate-dyed-kimono-honor-150-years-japanese-italian-ties/>
8. *Sl.11.* <https://www.pinterest.com/search/pins/?rs=ac>